

varlık kitaplığı

Petek Sinem Dulun

ELİF SOFYA İLE SÖYLEŞİ

İnsan'ın, "insanlık"tan kurtulmasının dünyanın kurtuluş reçetesi olacağına inanıyorum.

Hayhuy, Şiir, **YKY**

Elif Sofya

• Sevgili Elif Sofya, yeni kitabına dek gerçekleşen ekoşii temsilinin 'hayhuy'da kendini politik bir şiir pratiğine taşıdığını görüyoruz. Cin Ayşe dergisinde yayımlanan yazımda Dik Âlâ için "Doğadan uygarlığa karşı bir diklenme" yorumunda bulunmuştum. Hayhuy'da da bu diklenme halinin daha cesur ve politik bir kanaldan başkaldırdığını düşünüyorum, ne dersin?

– Aslında ilk kitabımdan itibaren bu tavrı sürdürüyorum. Dilimiz, ifade edişimiz, ürettiklerimiz dünyayı kavrayış biçimimizin birer sonucu. Haklısın sanırım, Hayhuy sistem eleştirisinin ve itirazlarının iyice belirginleştiği bir kitap oldu. Dolayısıyla daha sert ve daha yüksek sesli.

• Hayhuy'da yer alan "Devlet İtaat Deneyleri" şiirinden önce Dik Âlâ'da yer alan "Yeryüzü Konuşması" adlı şiirde "devlet deneylerinde/ çocukluğumuzdan eksildik" (s. 55), derken, "Defterlerin Dürülmesi Üzerine" şiirinde "Başlayalım çocuklardan/ Sıralarda dik durmayı/ Hiç olmayı yanı sıra/ Buradan başlayalım/ Hazır ol'dan ölümlere/ Rahat diye gömülerek/ Başlayalım derslerine/ Defterlerin dürülmesi üzerine/ Okulların sınıfların yığılması/ çocukluğun üzerine" (s. 15) diyorsun. Bu noktadan hareketle Dik Âlâ ve Hayhuy arasında bir kan bağı olduğunu söyleyebilir miyiz? Ev içlerinden başlayan harç-kalıp dökme uygulamasının, çocukluğun endüstriyel bir üretim ağına dönüşmüş öğretim kanallarında kademe kademe tektipleştirme uğraşlarından, yaşantımızın her alanına uygulanan sistemli müdahalelerle, evin uslu, devletin ehil, içinde bulunduğu topluluğun uyumlu kişisi oluşumuzu takvimsel bir argümanla resmediyorsun. İktidarın her zaman yeni bir güç modeliyle, yeni sembol ve kartlarla içimize nüfus edişini bilinç köklerimize girişini çocukluktan başlayarak oluşturduğunu söyleyebilir miyiz? Sence halklar, 'devlet itaat deneyleri'nin bilinçsiz denekleri mi?

– Çok iyi ve doğru bu tespitlerin. Ters Düşünce'den Hayhuy'a dek sıkı bir kan bağı var aslına bakarsan. Ancak son iki kitabımda örtülü ifadelerin daha az yer tuttuğunu fark ediyorum. Otoriteye tapanların varlığını bildiğimiz sürece bir bilinçsizlik halinden söz edemeyiz sanırım. Althusser'in devletin ideolojik aygıtlarını ele alan kapsamlı ve muazzam çalışmasında ortaya koyduğu gibi, bunların karşılıklı olarak birbirini üretip duran ilişki biçimleri vardır. Sistemin devamlılığı için bu ilişki biçimi zorunludur. İktidar el değişirse de sistem değişmez.

• Moderniteyle uyumsuzluğa ek olarak doğayla kurulan yanlış iletişim, devletin sistemli müdahalesiyle gelişen algısal kayıtsızlık boş boş baktığımız dondurulmuş hayvan cesetlerini andırıyor. Bütün bu çağrışımlardan bağımsız bakabilmek özgürlüğü, kişinin kendi olanaklarıyla tepki vermesinin sonuçsuzluğundaki hüsrana, kitlesel bir tavır koyamamakta gizli. Şiir ya da genel bir çerçeveye sanat, tıkanmış duyumsama kanallarını açıp sosyal bir ayaklanma başlatabilir mi?

Elif Sofya

- Doğal var oluşumuzdan koptuğumuz ölçüde sanata ihtiyaç duyuyoruz. Gerçekliği yitirdiğimiz ölçüde sembollere dayalı ifade biçimlerine sığınıyoruz. Neyi, nasıl hissetmemiz gerektiğini, duyguların adeta birer nesneye dönüşüp tektipleşmesini sanat yoluyla öğreniyoruz. Bugün içinde bulunduğumuz tekno-endüstriyel dehşet çağında sanat da bir endüstri kolu. Ama şiirin yapısı gereği farklılıkları var ve bu farklılıklar nesneleştirici kalıplardan kaçıp kurtulabilme-ye olanak sağlıyor kimi zaman. Şiir ya da sanat yoluyla duyumsama kanallarının açılması olanaksızdır bence, zaten o kanalların tıkanmasında büyük ölçüde pay sahibidirler.

• Gerçek uygarlığın kökenine indiğimizde, yani iç sesimize ve vicdan köklerimize ulaştığımızda, ilkel olanı aşmanın kültürel dinamik, birikim, saf sevgi ve doğanın kusursuz dengesine uzanan anlam kapsülüne yol vermeyi deneyimlediğimizde elde edeceğimiz çıkarım: Doğayla denk değiliz. Alışkanlıklarımız kaotik. Zihinsel kirlenmeden arınmak için, doğayla aramızda gerilen halatları çözmek yeterli. Bu durumda sence şiirlerindeki işaretler, insanı tortulaşmış egodan ve korku mahzeninden çıkarıp cesaret adımları atıran çoğul bir sese dönüştürebilir mi?

- İnsanlık yüz binlerce yıl boyunca doğayla, insanlarla ve insan olmayan hayvanlarla arasında bir hiyerarşi ve tahakküm kurmadan yaşadı. Bugünkü eli kanlı uygar dünya o dönemi "ilkel çağ" olarak adlandırıyor. Şiirlerimde ilkele dönüşün özlemi ve arayışı alttan alta yürüyen bir ses olarak hep var. İnsanı merkeze alan bir dünya algısına sahip değilim, biyo-merkezli bir yaşam tasavvuru var bende ve doğal olarak şiirlerime de bu geçiyor. İnsan'ın, "insanlık"tan kurtulmasının dünyanın kurtuluş reçetesi olacağına inanıyorum. Bu ihtimali gözetererek yazıyorum, daha doğrusu bu umudu şiirle besleme çabasıydım, sadece bunu söyleyebilirim.

• "Yeryüzünden bildiriyorum" diyen son bir ses kaydı gibi şiirinde duyduğum çağrı. Doğaya ilişkin çözümler insan odağında irileşiyor. Kaynaklara yaklaşım el birliğiyle çözüm bulabileceksen, tüm ideolojik yapılardan bağımsız olarak temel bir güç dengesizliğinde boğuluyor. Bu noktadan hareketle parçadan bütüne ulaşmak mümkün mü?

- Açıkçası ben iyileştirme önerilerinden yana değilim, hiçbir zaman da olmadım. Bu sistemin iyileştirilmesi talan ve sömürünün daha uzun vadeye yayılmasını amaçlayan zaman kazanma taktiklerinden öteye geçmiyor. Sistemin iyileştirilmesi değil yıkılması dünyanın kurtuluş umudu olabilir. Tekno-endüstriyel uygarlık yeryüzü için bütün çıkışları kapatmıştır. İnsan doğal bir varlık değildir artık, sistemin ürettiği zombidir olsa olsa. Yerleşecek gezegen arama çalışmalarına hız vermeleri boşuna değil. Yok etme, sömürme, yayılma hırsıyla var olan korkunç bir canlı türü bu.

• Hayhuy'da kopan bir gürültü var ve gelip geçici değil bu gürültü. Taşları yerinden oynatmak isteyen siyasi bilinci güçlü bir damar var burada. Bu damar nasıl doğdu? Bu damarı besleyen ne oldu?

- Çocukluğumdan itibaren siyasi bir ortamda büyüdüm. Toplantıların, tartışmaların yapıldığı, ağırlıklı olarak yazarların, sinemacıların, karikatüristlerin misafiri olduğum bir evim vardı. Çocuklukta yaşanan olaylar hafızamızda geniş bir yer işgal ediyor. 12 Mart, Deniz'lerin asılması buna benzer pek çok travmatik hadiseyi hatırlıyorum. Sonrasında bazı politik hareketlerin içinde uzun süre bulundum. Eylemler, protestolar, açlık grevleri... Okuduğum kitaplar, çevresel koşullar, yaşadığımız dünya bu damarı fazlasıyla besledi sanıyorum.

• "Temmuz" şiiri Hayhuy'da farklı bir öneme sahip. Kabuk tutmayan bir yaranın, maruz kaldığımız şiddetin pornografisiyle, tarihte is kokan bir sayfa olarak damgalanmış... Sivas Katliamı'na, yiten değerlerimize ve acının anlatılmazlığı üzerine neler söylemek istersin?

- Olayların başladığını İstanbul'da öğrendim. Korkunç bir geceydi. Zamanın azaltmadığı, tam tersine giderek ağırlığı artan bir çaresizliğin yüküdür bu benim omuzlarımda. Üstünden yirmi beş yıl geçmesine rağmen duyduğum öfke hiç dinmedi ve sonunda "Temmuz"u yazdırdı bana.

